

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Henr. Ioh. Nepom. Crantz S.C.A. Maiestat. Consiliar.
Institut. Med. Et Mater. Medic. Vindob. Profes. Pub. Ord.
Acad. Imp. Nat. Curios. Et Societ. Botan. Flor. Sodal.
Materiæ Medicæ Et Chirurgicæ ...**

Crantz, Heinrich Johann Nepomuk

[Wien], 1765

III. Incidentia Salina.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10189

vis radice acrioris purgat drachmæ pondere. Plantæ manipulus semis infunditur in libra una feri lactis recentis, etiam succus in eodem datur, uncix semis, unius dosi.

VICTORIALIS *Offic.* ALLIUM *Botanicorum.* Classis Naturalis Liliorum. *Germ.* Siegwurtz.

ALLIUM *radice oblonga, reticulo obducta,* ad spasmos abdominales gravidarum ex amuleto suspensum, laudat HALLERUS. Cæterum ad usus magicos plurimum adhibetur.

III. INCIDENTIA SALINA.

SALIA dicuntur corpora linguæ saporem imprimentia, aqua solubilia igne vel fluentia vel volatilia; hæc quidem omnia acida sunt vel alcalica vel media, possent etiam addi terrea. Quæ ad hanc Classem Attenuantium spectant, potissimum media sunt & alcalica: de prioribus hic, de posterioribus Tomo III. potissimum dicam.

Sunt vero salia media, alias & Neutra, & Enixa dicta, ea salia, quæ intimiori & saturatori acidi & alcali connubio exsurgunt: criteria igitur horum exactissima, eorundem principia sola esse possunt, docent syncrasis, diacrisis minime syrupus violarum ut contendere Pharmacopæi possent vide NEUMANNI *Commentat. de syrupi violarum commistione ad probanda liquida insufficienti & fallaci Miscel. Berolin. T. III. IV. insertam.* CARTHEUSERI *Hydrologiam*, aquarum

medicatarum Angliæ examen ALEX. SUTHERLAND. Sed & inde patet terreas acido saturatas substantias falia neutra dici non posse. Inter ea quæ hic recensere convenit, sunt sequentia:

AMMONIACUS SAL. *Offic. Mineralogiae.*
Classis Minerarum. Ordo Salinarum: an artificiarum? *Germ.* Salmiack. *Gallis* Sel ammoniac. *Anglis* Sal ammoniac.

SAL AMMONIACUM in glebas igne subterraneo concretum, WALLERIUS. In Italia, & in Anglia naturale esse creditur, etiam in Calnuccarum regionibus, rupibus accretum inveniri MODEL *experimenta Et tentamina super nativo sale ammoniaco. German: Lipsiae 1758.* Figuræ indeterminatæ esse, nec duas sibi similes glebas, friabiles, aqua in integrum solubiles. IDEM.

Ammoniacum *artificiale, vulgare,* solum ex Ægypto ad nos adfertur, ex stercoreum animalium, & straminis fuligine sublimata, paratum: docent LEMAIRE & GRANGER *Acad. des Sciences 1735.* ut frustra fuligini arcana addi salem marinum encheiresi, NEUMANN, CARTHEUSER, POTT, suspicentur.

At unde acidum falis in sale ammoniaco? facile dictu; terra Ægypti sale communi abunde imprægnata est LEHMANN, & plantæ & stercorea animalium eodem gravida sunt IDEM, tum animalibus, & vegetabilibus inest, BOERHAAVE, in fuliginis nostrarum regionum analysi, magnam satis falis ammoniaci quantitatem obtinuit IDEM, sed neque acidum falis iunctum fuligini, maiorem suppeditat falis ammoniaci copiam, DUHAMEL *Acad. des Sciences 1735.* Calcis vero siccæ pulvis, additus, maiorem volatilis falis copiam producit, quam

quam non additus, IDEM. At falis marini acidum non facile volatile fit, CARTHEUSER; id de acido falis marini per se adhibiti manifestum, volatilibus animalium, & vegetabilium partibus incorporati, horum fabrica mutati, non adeo luculentum, quin contrarium evidentissimum in sale nostrorum humorum: adhæc plantæ sale marino plurimo gaudentes combustæ, in cineribus falis marini nihil relinquunt. q. e. d. Adde etiamnum omnium acidorum ponderosissimum vitrioli acidum ex levi causa volatile fieri, & ipsum falis acidum sæpe sua basi liberum, in terræ visceribus inveniri. LEHMANN l. c.

PRINCIPIA igitur huius falis: *primo* acidum: *secundo* alcali volatile urinosum: *tertio* inflammabile. Primum, quod aliud, præter falis acidum, salem ammoniacum verum nunquam efformet, docet sal ammoniacum secretum GLAUBERI, acido vitriolico, & alcali urinoso factum: docet nitrum flammans, acido nitri & alcali urinoso exurgens: tartarus solubilis sale urinoso, & acido vegetabili factus: contra vero spiritus falis sali volatili animali iunctus perfecte ammoniacalis est in omni experimento, adde quod sal ammoniacus in aere liquecat, falis acidum in hoc demonstratur. Secundum odor urinosus, dum cum sale tartari vel calce teritur, & spiritus urinosus in destillatione, manifestius evincunt. Tertium, quatuor partium nitri cum una falis ammoniaci, perfecta detonatio, suadere videtur. Est vero una circiter pars acidi falis communis ad duas vel tres partes alcali urinosi, alii alias proportionem habent: in Tentaminibus GEOFFROY Junioris in libra una falis ammoniaci falis volatilis uncias quindecim, acidi marini unam invenit *Acad. des Sciences* 1723.

Cæterum, quod proprietates eius spectat, in eadem fere, ac sal gemmæ, aquæ quantitate solvitur, vulgare aqua solutum spiritu vini non præcipitatur: irregularis, non facile determinandæ figuræ, crystallos habet, lanugini similes: cum oleo tartari, aqua calcis, odorem penetrantissimum exhalat; mixtum cum vitrioli oleo vehementem effervescentiam, frigidam tamen, init; cum spiritu nitri, aut aqua forti, aurum non adeo solvit, quam volatilifcat, licet aquam fortem in Regiam commutet; Igne avolat, maiori tamen, quam ad aquæ ebullitionem requiratur; vase clauso per se sublimatur: degustatum linguæ frigoris sensum imprimit, maxima sua penetrabilitate omnia pervadit, nec acidus, nec alcalinus; sali nostrorum humorum similimus. Sal ammoniacum fixum ex calce viva, & acido salis communis conflatur.

USUS MEDICUS, ubicunque in fluidis tarditas, in solidis inertia, eximius; in morbis lentis, pituitosis, incidendi, attenuandi scopo; tum etiam ad diaphoresim augendam, egregius. Dosis a granis quinque ad duodecim, quindecim, vel in pulvere vel cum vehiculo, bis, ter, de die. In febribus intermittentibus pro puerulis dosis granorum quinque ad quindecim, in aquæ stillatitiæ sambuci uncia una, vel potu Theiformi, dimidia ante paroxysmum hora; adultis drachma una multum multis laudatur. *Nova Acta Acad. N. C. vol. I.*

Externus chirurgis celebratissimus, & in suffimigiis, & fomentis ad tumores frigidos. In gargarismatibus, collutoriis etiam, in angina aquosa, tumore glandularum salivalium, linguæ paralyfi familiaris. Drachmam unam salis ammoniaci crudi, in duabus drachmis succi limoniorum solutam, ad dolores dentium gossipio
hac

hac solutione madido, denti immisso, arcanam fuisse,
 GODFREY *Treasure.* &c.

PRÆPARATA.

SPIRITUS SALIS AMMONIACI interme-
 dio corpore alcalino destillatione liberatus, addita so-
 lum aqua, *Simplex Urinosus*, affuso simul spiritu vini
Vinosus audit. Prior etiamnum duplex, vel enim cum
 sale tartari solum paratur, vel interveniente viva calce
 expellitur; & in his adhuc magnum discrimen quoad
 proportiones salis ammoniaci, salis tartari, aquæ, tum
 quoad easdem calcis observes:

In genere dici potest, spiritum salis ammoniaci *uri-
 nosum* cum sale tartari solum paratum, longe diversum
 esse a spiritu salis ammoniaci cum calce viva facto. Est
 enim posterior priori non solum volatilior, sed & ma-
 gis causticus, ut ob hanc rationem *spiritus volatilis cau-
 sticus*, seu *spiritus salis ammoniaci cum calce* vocetur;
 præterea adhuc proprietates plures possidet, quas alter
 non habet.

- I. Quod sal volatile forma sicca salina haud appareat,
 nec hyeme crystallifetur hic spiritus.
- II. Quod cum spiritu vini offam Hellmontianam
 haud constituat, contra cum spiritu vini rectifi-
 catissimo amice se gerat, & huic iungatur.
- III. Quod bene præparatus, sive puncto saturationis
 salis ammoniaci volatilis cum sale caustico calcis
 obtentus, cum nullo acido effervescat.
- IV. Quod sit spiritus salinus perfecte medius, quod
 multi hinc inde negaverant, posteriores vero Che-
 mici clarius perspexerant, & iam BOERHAAVE
 F 5 bene

bene monuerat, licet hodie iniuste in lyceo nostro ob id culpetur,

Cæterum inter efficacissima stimulantia spiritus salis ammoniaci urinosus recensetur, aqua dilutus tantum exhibendus a guttis quinque ad viginti; externe linimentis, & unguentis insignem penetrandi vim conciliare solet,

Spiritus salis ammoniaci *cum calce* paratus, priori volatilior ad excitandum animo lapsos naribus solum admovetur, etiam extemporanee fieri potest immissa in spiritum salis ammoniaci calce. Interne raro datur, neque tamen sine ratione, cum causticum ignis in se possideat; cum vero menstruum egregium habeatur plurimarum vegetabilium substantiarum, ut v. g. corticis peruviani, a quo simplex urinosus parum extrahit, posterior vero integram efficaciam, nonnulli interne aliarum tincturarum more hunc vegetabili substantia imprægnatum exhibere solent,

Vinosus dulcificatus interno usu multum laudatur, simplici urinoso calidior, eadem tamen fere dosi datur diluendus vehiculo,

Est etiam addita anisi vi *Anisatus*, in pituitosis pectoris morbis, asthmate commendatus; tum succini *Succinatus*, in lethargicis & apoplecticis affectibus a causa frigida utilis. A capite mortuo vero, a destillatione spiritus salis ammoniaci, tam urinosi caustici, quam vinosi, residuo, *Sal digestivum* SYLVII paratur, acido salis communis, & alcali fixo, urinoso constans, egregium incidens: Dosis a granis decem ad triginta. In capite mortuo vero spiritus caustici habetur sal ammoniacum fixum acido salis, & terra calcis constans.

FLO.

FLORES SALIS AMMONIACI SIMPLICES. Qui cum sale communi sublimantur, inutili in officinis labore, verum sunt sal ammoniacum purum.

FLORES SALIS AMMONIACI MARTIALES. Cum limatura martis, vel lapide hæmatitide facti, multum laudantur in pertinaci mensium suppressione a causa frigida, fluore albo, viscerum obstructionibus. Dosis a granis tribus, ad decem, bis, ter, de die.

SAL VOLATILE SALIS AMMONIACI SICCUM, ANGLICANUM vulgo dictum, valde activum, externo tantum usui dicatum una parte Salis ammoniaci duabus calcis valido igne sublimatum. Siccum cum oleis aromaticis stillatitiis etiam oleosum, variuin a variis concinnatur: ita familiare est & solenne sal volatile ammoniaci salis siccum, cum oleo maioranæ, vel florum aurantium, aut cedrino, probe imbuere, & naribus crebrius offerre, quod mire mucositatem colliquat, & vigorem sensibus affert. FR. HOFFMANN *de Selectioribus Medicamentis.*

BORAX *Offic. Mineralogiæ.* Classis Naturalis Minerarum. Ordo Salinarum: an artefactarum? *Germ.* Borax, *Gallis* Borax. *Anglis* Borax.

BORAX non depurata *Tincar* offic. ut ad nos alata, plurimis compacta est, & tantam terræ gryseæ a spiritu salis solubilis, ab alcali præcipitandæ quantitatem habet, quanta est II ad 12. Centenarii BRAND *Acad. Reg. Suec.* Vol. XVII. Depurata alba octangularis, semi-pellucida est, saporis falsi lixiviosi nauseosi, non alcalini, in aere in facinam fatiscit in igne funditur, fusa ut Alumen intumescit & in vitrum commutatur, massa

massa ad dimidium fere ponderis reducta GEOFFROY *Acad. des Sciences* 1732. in aqua calida solubili (licet ipsa Borace aliquantulum difficilius) & denuo in veram Boracem crystallifabili LEMERY. *Acad. des Sciences* 1728.

Borax salium alcalinorum multas dotes habens, & volatile ex sale ammoniaco, alcali excutiens, dotes specificas plurimas habet; & primo naturam Vitriolorum & Aluminum contra omnis salis alcalini indolem in eo sectatur, quod in eius compositionem notabilis adeo aquæ quantitas recipiatur ut dimidium sui ponderis fere aqua sit, notabilis itidem requiratur ut in ea solvatur. Cæterum in frigida difficilius, citius longe in calida solvitur, ita tamen ut semper X imo XII partes requirantur aquæ ut soluta maneat; sex uncia aquæ ebullientis unciam semis Boracis solum solvere in experimento LEMERY *Acad. des Sciences* 1729; atque tum adhuc post aliquot dies aliqua præcipitabatur salis portio IDEM *ibidem*. Nuper tamen in aqua ebulliente etiam plus Boracis quam alterius cuiusvis salis solvi vidit CL. BRAND *Acad. Reg. Suec. Vol. XVII*, an est in Borace diversitas?

Sunt adhuc inter specificas Boracis dotes, aliæ plures haud præter videndæ, scilicet quod in oleo tartari per deliquium facillime solvatur, huic uniatur, & instituta evaporatione in crystallos denuo concrescat iam in aere humescentes CL. BARON *Mem. de Mathematique* Tom I. Tum quod in acidis maxime vegetabilibus longe facilius quam aqua solvatur, cum etiam difficiles cæteroquin acidorum nonnullorum solutiones promoveat; uncia duæ Boracis pulveratæ cum duplo comminutarum crystallorum tartari pulvere mixta in una fere sexta parte illius aquæ quantitatis solvuntur, qua ad ho-
rum

rum duorum corporum separatam solutionem fuisset necessaria, & per quadrantem horæ coctæ formam solidam non amplius induunt continuo in aere deliquescentes. Idem cum tartaro crudo phænomenon Borax exhibet, & tam acidis mineralibus quam vegetabilibus secreta, non conspicua unione nubi LEMERY *Acad. des Sciences* 1729 prodidit, etiam igne fixam alas addere & vitrioli & nitri & falis acido, non vero acido aceti IDEM asseruit.

Borax officinalis, encheirisi Venetis, & Hollandis arcana præparata, sal est medium, quod nec cum acidis nec cum alcalinis conflictum ineat, violarum syrupum non mutet ex LEMERY & NEUMANNI testimonio; sed alii aliter censuerunt: alcalinum pronunciatum est a Cl. GEOFFROY *Acad. des Sciences* 1732 siquidem præcipitet terram metallicam vitriolorum, eam aluminis & aquæ calcis, viridem etiam succo florum violarum colorem conciliet, præcipitet solutionem Mercurii in spiritu nitri factam colore citrino, solutionem sublimati corrosivi colore aurantio. Et nuper unico, in tanta Chemiæ germanicæ luce, syrupi violarum *bene præparati*, operoso si superis placet experimento, alcalina boracis natura, proclamata est, ut vix opus sit, consecrata *Acad. Reg. Suec.* Vol. XVII. Cl. BRAND experimenta adducere, scilicet I. Quod saturata Boracis in aqua ebulliente solutio cum acidis sensibilibiter effervescat. II. Quod ex Boracis & acidi vitriolici mixtura, sal producat mirabile. III. Quod ex sale ammoniaco & Borace spiritus destilletur falis ammoniaci. IV. Demum, quod Borax tam cum oleis pressis, quam pinguedine saponem constituat, ut salia alcalina solent. Nunc tamen post omnia non liquet, an de uno eodemque subiecto, Cl. Viri disputent, an Borax LEMERY
et

& NEUMANNI fuerit Borax GEOFFROY? an Borax Veneta eadem sit ac Batava? an encheireses Venetiis adhibitæ semper eadem, nullo peccato obnoxia? & ultimo certum est, Boracem simplicem sale non esse, nec purum, sed commixtum compositumque, nec videtur tanta esse huius a sale communi quoad compositionem diversitas, utpote quod non spernendam portionem alcali mineralis contineat, acido non adeo exacte saturatam. Nuper egregius BEAUME *Manuel. 1763.* compulsis & pensatis omnibus, Boracem sale medium particularem, qui sale sedativo perfecte quidem neutro tamen hic basim salis marini saturante conflatus, saporis falsi & salis medii sit, pronunciavit; & hæc quidem sententia non imbecilliter probatur, ex vitro Boracis in aqua cocto, soluto, & in veras denuo Boracis crystallos, absque ulla mutatione, evaporatione redacto.

Cum vero acidum Borax habeat principium, merito queritur cuius naturæ id acidum sit, quod in eius compositionem recipitur. Acidum salis esse omnium primus Cl. NEUMANNUS edixit, hunc pauci secuti sunt, ultimo tamen post varia de Borace tentamina in *Acad. des Scienc.* BOURDELINUS accessit. Esse acidum vitriolicum plurimis POTTIUS probavit, tum vitrescentia, tum transitu spiritus salis, in destillatione salis compositi ex borace & fixo sale ammoniaco, transitu spiritus nitri in destillatione eiusdem cum nitro, mercurii ex aqua forti in pulverem nigrum præcipitatione, POTT, in brunnum MODEL; ut igitur borax, acido vitriolico, terra alcalina vitrescibili, viscido parco inflammabili commixto, tum demum aqua constare POTTIO videatur, quod tamen Cl. BRAND negat, etiam multum impugnavit BARON. *Mem. de Mathematique T. I.*

Quoad

Quoad basim duplex alcali, refractarium unum, alterum minerale MODEL statuit; terram vitrificabilem unam, alteram salis marini GEOFFROY *Acad. des Sciences* 1732. Prior cum acido vitrioli facit sal sedativum, altera cum eodem sal mirabile GLAUBERI, ut inde sal commune, vel saltem eius terram boraci inhærere contendat THUE *prod. Act. Havniens.* Unde etiam borax cum carbonibus, aut alio inflammabili fusa non reddit hepar sulphuris, IDEM, quin cum sale communi, & aliis simplicibus, arte produxit boracem, *ibidem*, a POTTIO alienus. Nuper ex borace cupri, & arsenici regulum produxit CADET.

Mechanicus, & chemicus boracis usus multus, non parcius medicus, scopo resolvendi, attenuandi viscidos tenaces humores, emmenagogus, antiparalyticus, granorum decem, viginti dosi, gummatibus, aut aliis stimulantibus iunctis. Pro expellendo fœtu mortuo specificum admodum ridiculum est. Externus usus cosmeticus.

PRÆPARATA.

SAL SEDATIVUS HOMBÈRGII ab authore sublimatione ex Borace cum acido vitrioli factus. *Acad. des Sciences de Paris* 1702. difficulter in aqua solvitur, MACQUER, tepida facile, CARTHEUSER, etiam in spiritu vini calefacto, cui flammam viridem conciliat; ut & Borax solet.

Hic sal, licet sublimatus, non tamen volatilis est, dum siccus maximo igni resistit, funditur, vitrificatur. Nec credere fas est, acidum vitriolicum purum semper requiri, siquidem & aluminis spiritu, & sulphuris

phuris quoque obtineatur LEMERY. *Acad. des Sciences* 1728. imo alio, etiam acido, nitri, salis conficiatur GEOFFROY *Acad. des Sciences* 1732. Quid quod etiam exurgat vegetabili BARON. l. c. imo fieri possit nullo interveniente in integram acido IDEM, neque etiam sublimatione semper sed sola crystallisatione opus, ut igitur sal sedativus ex coniunctione sola acidi vitriolici & parte urinosa Boracis sublimatione nasci dici non possit.

Tam sublimatione, quam crystallisatione etiam cum diversissimis acidis paratus sal sedativus, idem semper est sal medius GEOFFROY, BARON, levissimus omnium & aquæ supernatans, acidis mineralibus non decomponendus, ex parte tamen solvendus, dum volatili salis ammoniaci spiritu nullatenus solvitur, licet in illo illico liquefcat, & huic misceatur BOURDELIN. *Acad. des Sciences* 1755. Quanquam vero sedativus sal nec ipso calcanthi acido alteretur, is tamen acidum nitri, & salis expellit, BARON. At neque inde natura huius planior, aut est evidentior, dum etiam sal sedativus acido vegetabili obtentus ex suis habitationibus acida fossilia expellit. Cæterum vix sapidus, in aere non humescit, cæruleos vegetabilium colores non tentat, in crucibulo absque intumescencia vitrificatur; vitrum aqua solutum evaporatione denuo in crystallos easdem, non mutatas ducitur; & si foddæ crystallo salis sedativo iungantur, denuo regeneratur Borax.

Anodynum præstantissimum, nulla præsentente inflammatione, laudatur etiam in febribus malignis, in acrimonia acalina volatili, quam domat, CARTHEUSER. Datur forma pulveris a granis tribus ad decem,
in

in mixturis aquosis ad scrupulum, concentratis solutus sal, ad guttas quadraginta, quinquaginta, sed tum febris abesse debet. Sal hic omnibus in officinis non habetur.

KERMES MINERALE. vide P. III.

NITRUM *Offic. Mineralogorum.* Classis Naturalis Minerarum. Ordo Salinarum. *Germ.* Salpeter. *Gallis* Salpetre. *Anglis* Salt Petre.

NITRUM *prismaticum hexaedrum, in igne flammans,* non evidentius cognoscitur quam a crystallo- rum detonatione cum inflammabili materie. Nostrum a nitro vel natro veterum, quod erat sal acalinum, distinctum, cognitum non fuit veteribus. An in aere nitri matrix? experimenta MARIOTTE, LEMERY, *Acad. des Sciences* dudum repugnant. At oleum tartari per deliquium aeri expositum, in salem medium, tartarum vitriolatum concrevit (quod multi negaverant) PIETSCH, & loco expositum, in quo corporum putrefactio sales volatiles urinosos producit, in verum nitrum convertitur, IDEM, quid? quod ex aquæ pluvie maiori quantitate spiritus vitrioli omnidote præditus eliciatur, IDEM, tum Cl. MARGGRAF. l. c. p. 297. & ante hos viros aquam procellosam mense augusto 1735 vasis terreis loco elato positis collectam, sulphur redoluisse & oleum calcis in simile coagulatum, in quod dilutior vitrioli spiritus hoc agere solet, præcipitasse HELLOTTUS vidit; & soluto tartari sale in aqua procellosa 1724 tartarum vitriolatum natum GROSSE *Acad. des Sciences* 1737.

Cranz M. M. T. II.

G

Tam

Tam naturæ, quam artis productum hocce sal, generatur, dum terram calcaream imprægnat acidum vitriolicum, tum vel vegetabilibus, vel animalibus nubit, & per putrefactionem inflammabili, & urinoso principio ita mutatur, ut fit iam particulare nitrosum. Et primo quidem, quod acidum nitri acidum vitriolicum sit, hæc argumenta sunt: maxima similitudo acidi nitri & spiritus sulphurei volatilis; ex spiritu enim nitri cum oleo terebinthinæ obtinetur balsamus sulphuris, & ex duabus partibus nitri crudi, aqua soluti, una vitrioli, spiritus sulphuris per campanam, *Clarif. PIETSCH Dissert. sur la generation du Nitre, qui a remporté le prix de l'Academie de Berlin.* Secundo, quod huic inflammabile principium insit, docet nitri puri inflammabilitas, spiritus nitri exhalatio, salis urinosi exhalationem contingens, in flammam erumpens, accensio eiusdem cum oleis stillatitiis &c. *IDEM.*

Utrumque principium nitro inesse hæc demonstrant: quod verum nitrum ex spiritus vitrioli, urinæ putrefactæ, calcis vivæ, miscela generetur, *IDEM*, etiam ex permixtis lixivis ab antimonio diaphoretico, antihectico *POTERII*, & cerussa antimonii, elotis, residuis adiecto spiritu vini; nitrum obtinuisse *BRENDELIUM*, alii addunt, haud convincente experimento. Verum inflammabile hoc principium ab acido separari posse, separato, acidum superesse salis communis, *KUHNST. Act. N. C. Observ. 138. Vol. VI.* notavit; veritas adhuc latet.

Acidum nitri sal minerale non esse, nec eius vestigium in terræ visceribus deprehendi, *BOURDELIN Acad. des Sciences 1742.* & semper ex nitro educi arte debere *LEHMANN Conspec. mineral.* testantur. Adidit quoque principiorum in depurato, & crystallifato

to hoc sale observatorum proportiones *Cl. GEOFFROY Acad. des Sciences 1717*, & libram unam nitri, dimidium aquæ, terræ quartam partem, quartam itidem acidi continere dixit.

PRINCIPIA igitur nitri quod spectat: I. Acidum vitrioli debilitatum phlogisto salium alcalinorum. II. Terra calcarea alcalina copiosa. III. Aqua. Ex parte phlogistica uniente terream acidæ, est, quod acidi nitri debilioris, non facilis etiam a fortiori acido vitrioli, expulsiō: ab aliis alia, *Cl. PIETSCH l. c.* Acidum nitri non expellit acidum salis, quod tota chemia assumpserat, *SCHULZE*. Dum duæ uncia salis marini fumuntur, & spiritus nitri fumantis uncia una, facto processu spiritus nitri obtinetur, omni dote præditus, & in retorta merum sal commune habetur, *IDEM*, non nitrum cubicum; & in tentamine suo *Cl. MODEL* guttas aliquot puri acidi salis obtinere non potuit, licet inde productus spiritus hoc esset mixtus, quod argentum non aggredereetur, *IDEM*. An hic spiritus ex utroque acido constans, erat aqua regia? omnino: licet enim atrum non solvisse illico visum *MODELIO*, solvisse tamen aliis observatum, & *HOMBERGIO Acad. des Sciences 1706*. & *BRAND Acad. Reg. Suec.* & *GMELINO in Præfat.*

Limitanda vero *SCHULZII*, & aliorum virorum experimenta esse, nuperrime novis tentaminibus docuit *Cl. MARGGRAF Script. Chem. Germ. Berolini 1761*. & acido nitri certo expelli acidum salis, & nitrum cubicum obtineri, modo debitæ proportionibus ferventur, p. 147. 149. & contra, acido salis tam ex nitro cubico, quam prismatico, acidum nitri expelli. p. 160.

PROPRIETATES. Nitrum purum levissimum salium, marino liberum in aere siccum manet, in aqua solvitur, totum leni igne funditur, & per crucibulum transit, cum carbonibus fulgurat, parum carbonum relinquit, sponte tamen non inflammatur: non est acidum, nec alcalinum, licet utrumque elici possit: degustatum frigiditatis sensum cum amarore linguæ imprimat. Acidi maximam quantitatem post vitriolum in sinu suo fovet, illud vaporum caruleorum forma prodit mediante arsenico, rubrorum vero interveniente vitrioli oleo tanta quantitate, ut dimidia fere nitri adhibiti obtineatur.

Quamquam vero vaporum horum ratione intervenientis corporis alia aliquantulum ratio sit, ii etiam alba ascendunt forma, dum fumantis nitri acidum vitriolico coniungitur acori, est tamen hæc vaporum rubrorum natura nitro adeo individua, ut in nullo alio acido, quam in hoc observetur; & certum est in miscela, aut destillatione acidorum fossilium, ascendentes rubros vapores, aut admixti nitri, aut generati indolem testari, quæ res probe tenenda est, exempli gratia: sublimatum absque acido nitroso factum, nitrosi quid rubrorum vaporum forma dimittit in phænomeno: & hic acidum salis in acidum nitri converti debuit, ut sublimatum rubros vapores dimitteret; eundem, si in eo adfuisset verum nitri acidum, id cum salis acido debuisset constituere aquam regis aurum solventem, quod non est in experimento &c. *POTT. Send-Schreiben.* Habet adhuc nitri acidum alias longe diversas, argentum seu purum, seu cupro permixtum solvit.

Con.

Concentratum nitri acidum cum multis oleis stillatitijs, multis etiam pressis luculenter ardet; cum stillatitijs quidem gravissimis per se, cum pressis vero vitrioli acuatum acido. Sunt etiam olea cum quibus solum fumat, & est in diversis harum substantiarum experimentis, successus, tum ratione acidi nitrosi, tum ratione admixtionis modi, tum ratione temporis diversus, ut testatur ROUELLE *Acad. des Sciences.*

Et primo quidem thermometro glaciem denotante, & datis amplissimis vasis, tum inflammatur terebinthinæ oleum, dum ex commixtis liquoribus exorto fungo acidum nitri superfunditur satis concentratum, cuius pondus ad eandem aquæ mensuram hoc complexum calculo, ut ad

Aquæ	-	-	unc. I.
I. Acid. nitrosum	-	-	unc. I. drach. III. scrupulos duos habeat.
II. Acid. nitrosum	-	-	unc. I. semis minus XII. grana possideat.
III. Acid. nitrosum	-	-	unc. I. semis, & duos scrupulos.

Hac acidi nitri activitate diversa, vidit inflammari oleum Terebinthinæ, Cedrinum, Juniperinum, Lavendulæ; fuere pariter in flammam concitata olea pressa, oleum lini pressum a secundo acido nitri magis adhuc a tertio, oleum nucum, cannabinum solum a tertio. Nitri solo acido vix inflammari potuit oleum olivarum, amygdalarum, raparum, sed hic vitrioli oleum suppetias ferre debuit, ut etiam obscuriori & partito incendio hæc olea flagrarent, quanquam id
 G 3 ipsum

ipsum oleum eadem, cum phlogisto destituatur nunquam inflammet, & si pulverem pyrium oleum glaciale unquam accendit, id ex phlogisto pulveris pyrii pendebat. Cæterum, ut ex lixivio nitri, addito oleo vitrioli, catharticum sal confici possit, docuit *Cl. PIETSCH dissert. citat.*

Vis nitri attenuans, solvens, in inflammationibus proficua, utique & sanguinem fluidiorem, & rubicundiorum reddit! *SCHWENKE*: etiam æstum antiphlogistica compescit, *BOERHAAVE*: adhæc diuretica aquosis mixta, ut aquis medicatis in corpore resstantibus addatur. Dosis in libra aquæ drachma feminis, una.

PRÆPARATA.

ARCANUM DUPLICATUM acido vitrioli & parte alcalina nitri conflatum, sal commune plerumque recondit; docet spiritus per additionem arenæ elicitus, mercurium sublimatum colore albo præcipitans, & aurum foliatum solvens, aquæ forti mixtus. Cæterum eiusdem, ac præcedens, usus, nec ipsa dosis diversa est.

MAGNESIA ALBA NITRI. Ex lixivio a nitri crystallisatione residuo, evaporato, calcinato, parata, calx est in acidis soluta amara purgans; sicca cretæ similis, nullius odoris, nullius saporis, albissima, serum tamen corporis movens, & lympham solvens, certo experimento, *HUNDERTMARK de Saccharo Saturni.* Sunt, qui inutilem dicant, haud certa auctoritate *NEUMANNI, IDEM.* Absorbens est, acido laborantibus utilis, cathartica, etiam pueris, a granis

nis quinque, ad decem, in lacte datur: adultis a drachma semis ad drachmas duas, unciam semis, HUNDERTMARK, etiam a drachma semis ad unam, cum aliis scopo absorbente, est etiam diuretica, sudorifera, in humorum acrimonia, minori dosi scrupuli unius, bis, ter, de die sumta, HUNDERTMARK l. c.

NITRUM ANTIMONIATUM, acido vitriolico, & parte nitri alcalina pro maxima parte constans, est arcanum duplicatum, nitro, & regulo inquinatum. Usus priorum.

SAL PRUNELLÆ, seu nitrum tabulatum, cum exigua sulphuris quantitate paratum, minus nitro refrigerat, ad anginas inflammatorias, gargarismatibus drachmæ semis vel unius dosi additum, valet.

SAL POLYCHRESTUS. Acido sulphuris, & basi nitri constans, sal enixum, resolvendi, & abstergendi, scopo datur, a granis decem ad viginti in pulvere: A granis viginti ad drachmam in libra decocti solventis.

SPIRITUS NITRI ACIDUS, omnium mineralium maxime causticus, corrosivus, dilutus dandus. Vide *Venena*.

SPIRITUS NITRI DULCIS. Ad sui dulcificationem maiorem alcoholis vim deposcit, quia acrior. Ad minimum quinque partes addi solent: bene custodiendus vase clauso, temporis successu etiam acrior evadit, ut sæpe de novo dulcificari debeat. Criterion, perfecte dulcificatorum salium acidorum, est

horum ab additis salibus alcalinis quies. Dosis a guttis decem ad triginta, de viribus alibi.

SAL GEMMÆ, MARINUS, FONTIUM

Offic. MURIA Mineralogiae. Classis Naturalis Minerarum. Ordo Salinarum. *German.* Berg-Saltz, See-Saltz, Brunnen-Saltz. *Gallicis* Sel gemme, Sel commun, Sel de Fontaine.

Muria fossilis pura, SAL GEMMÆ, *muria marina*, SAL MARINUM, *muria fontana*, SAL FONTIUM, definitur. Sitne sal marinum cum sale gemmæ idem, ut in *Actis Regiis Paris. 1702.* HOMBERGIUS? magna dubitatio. Sal marinum non a montibus salinis provenire, sed in mari continuo generari, iam dudum HIERNE monuerat.

SAL GEMMÆ purum, cubicum, semi diaphanum, aqua non facile solubile, ab alcali, fixo, aut volatili non præcipitatur; contra marinum, & fontanum, quod aqua illico referandum, alcali fixo, & volatili, ejicitur ex solutione alba: An quia hæc magnam vim alcali natura rudiori, & terrea præditi in se continent, dum proportionata magis in sale Gemmæ principia sunt, etiam intimius coniuncta? res sane plana est. Sal gemmæ solidum, modo album, cinereum, quale Polonicum, Transylvanicum, Hungaricum, modo rubrum, cæruleum, quale Hispanicum, ex fodinis, saxorum in morem, ferro excinditur. Coloratum omne metallicis partibus inquinatum est.

USUS eius in clysmatibus apoplecticorum, lethargicorum, ubi excitandum, stimulandum, revellendum, fa-

III. INCIDENT. SALINA. 105

fatis efficax; a drachma una ad unciam semis, unam præscribitur.

SAL MARINUS per maria ubique distributus, maiori quantitate sub æquatore, minori sub polis reperiendus, triplici artificio, ex aqua marina, sole, igne, frigore, chemicam evaporationis operationem absolvantibus, obtinetur. Prima Hispanis, Portugallis, Cretenfibus, Gallis, familiaris methodus; altera solis Gallis, tertia septentrionalibus populis propria. Sal in lacubus, fossis, sole vel frigore chemicis, concretum, sapidius, & ad usum culinarium, & medicum excellentius habetur, excoctum igne deterius, amarior, quale etiam illud est, quod ex profundis puteis extrahitur, & tam nitrosa, quam bituminosa, & terrea materie inquinatum difficilius depuratur.

Sal Marinum modo antea dicto præparatum, etiam aliis additis despumatum, in crystallos albicantes cubicas concrefcit, tumque depuratum officinis vocatur; sunt vero, & in eadem hac quæstione sequentia momenta tenenda: scilicet depuratum hoc sal non adeo castum esse, ut non infectum adhuc aliis deprehendatur, ut frequenti puræ solutionis salis tartari fixi, quæ huius criterium, experimento MARGGRAFIUS docuit; & cubicam his salibus constantiorem figuram esse, licet tamen non perpetuam, nec essentialem. Sal Polonicum quod *Iarka* dicitur longis nitro simillimis crystallis constari & quod *Schibier* vocant rhomboidalibus coire LEHMANNUS auctor est, Sibiricum quod *Zagan Ijus* appellant crystallis nitro simillimis constare GMELINUS observat: esse etiam, ubi subinde figuram regularem crystallinam sal commune assumere renuat, CARTHEUSER habet.

Cæterum aqua marina diversis Sueciæ locis diversam quantitatem salis largitur, modo unam trigessimam, modo unam decimam sextam, modo unam decimam, SWEDENBORGII *Miscell.* vix maiorem ad littora Hollandica, ad Hispanica spectabilem. WALLERIUS *Hydrolog.* Cæterum increfcit falsedo maris pro ratione decrefcientiæ longitudinis dierum, & viciffim decrefcit pro ratione crefcentiæ longitudinis diei; fiquidem in folstitio hyemali falsedo maris in finu bothnico ea deprehendatur, ut ex 50 tonnæ aquæ, una falis obtineatur; in æquinoctio vero five vernali, five autumnali 150 tonnæ aquæ, in folstitio æftivali 300 aquæ, ad unam falis excoquendam vix fufficiant. Est pariter falsedo maris sub fluxu maior, quam sub refluxu, est etiam in alto mari maior, quam prope littora, WALLERIUS; & aquam ex superficie defumptam 35 fui ponderis partem, e fundo vero hauftam 29 in falem largiri MARSIGLI *Hift. de l'Acad. des Sciences 1710,* testatur. Nec ea femper imprægnata est aqua marina falis quantitate quam folvere valeat, vidit enim modo laudatus Comes MARSIGLI, aquæ marinæ eam copiam, quæ falis drachmas fex continere debuiffet, adhuc alias quatuor cum dimidia folveffe.

PRINCIPIA. Hum acidum falis, quod aliqui fimplex, alii vero duplex non exigua opinionum varietate pronunciant, subtilius hoc, aliud fixius ftatuentes. At certum est in fale marino depurato, & genuino unum folum, & fimplex acidum deprehendi, & exemplum terræ virgultis, in ædibus gradatoriis, adhærentis non fuppeditare acidi volatilioris argumentum, fed folum acidi marini bafi terræ laxè iuncti. Hum alcali minérale est, in depurato fale marino fimplex; funt etiam qui duplex ftatuunt genus alcali, unum terreum, aliud fa-

III. INCIDENT. SALINA. 107

salinum, quod cum acido vitrioli tartarum vitriolatum, cum acido nitri nitrum cubicum efformet, dum simplex terra alcalina id nunquam facit. *Cl. PIETSCH Dissertation du Nitre qui a remporté le prix.* Est tamen in sale solum unum genus alcali, idque salinum. Experimenta *MARGGRAF* decretoria vide l. c. p. 167. seq. & est sal hoc alcali minerale distinctum ab omni sale alcalino fixo, *IDEM*, & a terra, quæ illi in non depurato sale marino fuerat coniuncta. Unde etiam crystalli cubicæ, hac eadem ablata adeo magnæ obtineri non possunt, quam hac præfente, & est posterior, seu depuratus sal marinus perfecte neuter, qui nec igne ipso videatur decomponi posse. *BAUME Manuel de Chymie.*

Cæterum sunt, qui sali communi aliquid terræ inflammabilis adhuc inesse, non absque fundamento suspicantur, referente *THUE Prod. Act. Havniens.* quod tamen alii minime perspiciunt. Fixum acidum an vitriolicum? an specificum? multa in utramque partem argumenta sunt *POTT. MACQUER.* Aliud magnæ teneritatis, & volatilitatis acidum est, cum iterata solutione sal commune cadaver terreum in experimento exhibeat, igni expositum sal commune per se acidum brevi dimittat, & sic omnem suum spiritum repetito opere largiatur. *POTT, Observ. Chem. coll. I. p. 9. MACQUER. Memoir de l'Acad. des Sciences 1738.*

PROPRIETATES eius quod spectat, in aere humescit, nitro etiam, quo plerumque inquinatur, promptius in aqua solvitur, in igne dissilit, crepitat cum fragore, & in pulverem gryseum fatiscit, tum sal decrepitatus dicitur; fortiori igne funditur, absque sui
im-

imminutione diu superstes, alia fluida reddit, & illa in fluore conservat. Cum borace non ut alia salia spumat, quod magnam affinitatem indicat: alia prius dicta sunt. In corpore animali perstat immutatus, in urina demum demonstrabilis, tum, & in illis reperitur, qui nunquam assumpere, PORT, valide tamen corpus mutat, rigidiori stimulo febrim excitans, etiam acrimoniam muriaticam ponens.

USUS antisepticus, condiens, in œconomia humana, & medica multus, gangrœnam figit, fugillatas, contusas, quassas partes stimulat, extravasatos humores resolvit in fomento: additur adhuc stimulandi, & discutiendi scopo pulveribus includendis facculis, cataplasmatibus &c. Est etiam apophlegmatifan. Sale hoc imprægnata aqua, fere ad eadem valet, ad morbos glandularum persanandos eximia inventa, RUSSEL proprio libro *de aqua Marina*.

PRÆPARATA.

SAL DECREPITATUS aquæ vel maxime bibulus, cruribus hydropicorum calide applicatus utilis, sed usus eius cautus esse debet, quod facile exulceret; facculis Cephalicis plantis confectis cum succesu additur in Hydrocephalo.

SPIRITUS SALIS MARINI acido vitrioli expulsus, acidissimus, omni spiritu fossili acido subtilior, & penetrantior, putredini potenter resistit, in scorbuto aquatico oris, specificus, tripla aquæ quantitate dilutus, aut etiam purus pennicillo pustulis gangrænosus applicatus, L. B. VAN SWIETEN. Ad hernias olim in Galliis laudatus vino rubro sumtus,

GEOF-

III. INCIDENT. SALINA. 109

GEOPEROY *Mat. Med.* effectus hodie non respondet; tum ad calculum renum dissolvendum & expellendum, in vehiculo convenienti, IDEM *ibid.* datur efficaciter in diarrhœis, dysenteriis biliosis, putridis, dilutus in vehiculo ad gratam aciditatem.

Mixtura ex unciis duabus salis cum una olei vitrioli facta, superfusis duabus unciis olei terebinthinæ, destillata dat Spiritum salis oleo terebinthinæ mixtum, qui ab aqua purus redditus laudatur ut optimum topicum, quod arthritidem fixam, paralytim, & alios morbos sæpe curasse, & tumores duros calcarea materie refertos resolvisse fertur. *The Gentlemans Magazine for Sept. Decemb. 1752. 1753.* Cæterum pulmonibus plurimum insensum hunc spiritum FR. HOFFMANN *de Medicamentis Selectioribus* habet, & ad urinæ fluxum ciendum eo non præstantius aliud medicamentum. Spiritus salis pernionibus applicatus laudatur. *Recueil periodique &c.*

~ SPIRITUS SALIS DULCIS non eo cum alcohole coniugio, ac alia acida fossilia vitrioli, Nitræ iunctus in doloribus, spasmis, flatibus, egregie anodynus, etiam diureticus, a guttis decem ad triginta dandus, saccharo instillatus, vehiculo dilutus. Cum charta emporetica caute cuti applicatus hirsuticiem tollit, crines extirpat *Illust. ROSEN.*

SAL MIRABILE GLAUBERI; Sal enixum est, acido vitrioli iuncto basi salis communis decrepitati constans. Sal hoc minerale in acidulis martialibus reperitur STAHL *Spec. Becher.* In aquis mineralibus aliis HOFFMANN, HENCKEL, etiam naturaliter in sinu terræ est BOULDUG *Acad. des Sciences*

ces & in Tamarisco Narbonensi MONTE *Acad. des Sciences.*

Naturale, vel factitium, semper a Tartaro vitriolato diversum est, primo figura crystallorum oblongorum sexlaterum MACQUER, quadrilaterum & aliquando pentagonorum BOULDUÉ *Acad. des Sciences 1724.* in aere aperto facile fatiscentium IDEM, & alii omnes; secundo faciliori in aqua solubilitate, vide scalam solutionum salium. Tertio etiam aliis GLAUBERÒ recensitis proprietatibus discrepat.

PRINCIPIA eius patent: Sal mirabile GLAUBERI, ut alia taceam, eas omnes substantias metallicas præcipitat, quas oleum vitrioli solum dejicit, ut acidum vitriolicum adsit. Solutio basis huius salis cum spiritu nitri, dat nitrum cubicum, quod supra carbones, ut nitrum fundatur, BOULDUÉ *Acad. des Sciences a. c.* Cum spiritu salis, sal marinum verum IDEM.

Incidens hic sal est, datur a granis XX ad XXX & ultra adultis.

SAL DIGESTIVUS SYLVII. Falso sal commune regeneratum, ex acido salis in sale ammoniaco præsentem, iuncto alcali lixivioso tartari exurgit, distinctus est ab ipso sale communi ratione baseos, distinctione non adeo spernenda, ut credidere NEUMANN *prælect. Chem.* GEOFFROY *Acad. des Sciences 1720*, MACQUER *Chymie*; nam quamvis crystalli elixivatione & coagulatione obtentæ cubicæ, in igne ut sal marinum decrepitem, tamen etiam a sale marino discrepant, quod sublimati corrosivi sublimationem albidam præcipitent, & violarum tincturam viridi colore inficiant, acriori sint sapore, fluxu etiam in

III. INCIDENT. SALINA. III

in igne celeriori, & aliis *POTTIO de Sale communi* dictis dotibus.

Acidum, quod huic sali communi regenerato inest, ab acido nitri certo expellitur, quod tamen non expellebatur ex sale communi, adeo facile in experimento *Cl. MODEL*, quippe acidum nitri, ardentius in amplexum alcali fixi vegetabilis, acidum salis in coniunctionem alcali mineralis ruit, *IDEM. de Borace p. 18.* sed etiam in hoc experimento paucum obtinetur nitrum cubicum *IDEM*, miro sane spectaculo! Experimenta *Cl. MARGGRAF* de sale communi regenerato, fere eadem sunt: ab acido nitroso obtinuit nitrum prismaticum, ab acido vitrioli tartarum vitriolatum, non sal mirabile, quod falso edixerat *NEUMANN*; tum & clara huius viri experimenta eam *Cl. MODEL* sententiam, scilicet acidum salis in coniunctionem alcali mineralis promptius, quam alterius cuiuscunque rapi, luculentius confirmant: dum enim sali communi calcareum commisceret lapidem, & huic calcem vivam adderet, instituta operatione nunquam potuit salis acidum in hæc, quæ cæterum amat corpora, deducere.

Quoad usum medicum sal hic multum laudatur in primarum viarum glutinosa saburra incidenda, etiam in febribus intermittentibus, sumptum bihorio ante paroxysmum, calefacto per theiformia corpore: dosis drachma una.

Ultimo demum nec id ignorari debet, plurima salia adhuc naturalia ex acri, sulphureo, lixivio, residuo in ahenis post coctionem, & crystallisationem salis communis, educi posse. Et quidem,

• Sal

1. Sal mirabile nativum.
2. Sal ebshamenfe nativum.
3. Sal quoddam, quod refert boracem & fal gemma.
4. Tartarus vitriolatus nativus.
5. Sal commune, cuius cryftalli fulgore ipfos æmulantur adamantes.
6. Sal commune referens fal ammoniacum.
7. Bona portio fpiritus falis fulphurei.
8. Sal feleniticum cum terra calcarea cruda.
THUE Prod. Abf. Havniens.

Ad hanc Clafsem pariter fpectant

SALES ALCALINI FIXI. *Vide Venena.*

SAL TARTARI *Ibidem.*

SALES ALCALINI VOLATILES. *vide Venena.*

SALES VEGETANTIUM USTULATORUM.

ABSYNTHII.

STIPIT. FABARUM.

GENISTÆ.

SULPHUR ANTIMONII AURATUM
vide antim.

TARTARUS VITRIOLATUS. p. 64.

TERRA FOLIATA TARTARI ex acido oleoso acetii, & alcali lixiviofo confans, alias etiam

III. INCIDENT. SALINA. 113

etiam *Tartarus regeneratus*, *Arcanum tartari*, & *Sal essentielle tartari* dicta, saponis mirabilis species est, qui omnibus liquoribus miscetur promptissime, vel in ipso alcohole vini facile dissolubilis: qui omnia gummata resinosa, oleosa, viscosa, sive animalia, vegetabilia, solvit optime, imo laccam, succinum, myrrham, tenacissima certe corpora, HUXHAM *de constitut. aeris*; qui brevi in aere deliquescit in liquorem terræ foliatæ tartari.

Sal hic medius, optimus habetur; albus, foliatus, instar Talcis splendens, ad attactum levis, unctuosus, saporis quidem pungentis, non tamen prædominans acidum aut alcali detegentis; qui alias dotes habet, male paratus est, brunus, oleum aceti ustum testatur, unde pessimus CADET *dans un Memoire lu à l' Acad.* Sunt vero notabiliora, rectæ huius salis cæterum difficilis, præparationis momenta:

- I. ut purum sal tartari in aqua frigida solvatur.
- II. ut collatura ad punctum saturationis, acido ex vasis vitreis, aut terreis destillato, saturetur; cuprea enim cupro acetum inficere possent, & hinc malæ qualitatis progenerare salem.
- III. ut collaturæ iam saturatæ acidum adhuc superaddatur.
- IV. ut leni igne absque ebullitione evaporatio ad pelliculam fiat.
- V. ut ulterior in balneo mariæ suscipiatur, eburnea spatula massam agitando, donec in spumam albam concesserit, quæ in furno calido magis exsiccanda veniat CADET *ibidem*.

Crantz M. M. T. II.

H

Cæ.

Cæterum non adeo volatilis est, ut multi credunt, imo eousque igni resistit, donec omne fere acidum evaporetur tandem, sale solum alcalino fixo manente, HUXHAM.

Ultimo & id notari meretur, Arcanum tartari a Tartaro regenerato non distinctum plurimos contendere, imo ipsum iam id edixisse TACHENIUM; horum tamen diversam naturam patefecit in processu cum oleo vitrioli instituto *Cl. Vir POTTIUS disq. unionis acidi Vitriol. & acid. tartari germ. Berolini 1761.* Equidem illico vehementem cum arcano tartari conflictum iniit oleum vitrioli, & aperto fumo in aera rapiebatur, tum instituta destillatione maxime concentratum cum albidis vaporibus acetum destillatum transiit, oleo brunno in fine sæpe exceptum, quæ tamen in tartaro regenerato non observantur.

USUS MEDICUS. Multum multis deprædicatus ad lentos pituitosos humores dissolvendos, obstructions referendas. Dosis a granis quindecim ad triginta in haustu decocti solventis; vix ullam habet acrimoniam hoc remedium, æque tuto pleuriticis, ac hydropicis exhibendum, HUXHAM. Huc etiam revoca lapides cancerorum aceto, vino solutos, speciem salis medii facientes.

TARTARUS TARTARISATUS ex acido tartari, & sale lixivioso factus, parum a terra foliata tartari diversus, in aqua, & spiritu vini solubilis, salibus mediis aliis tenerior, hæc etiam virtute superat, in ictero, viscerum obstructionibus, eadem dosi; huius medicamenti egregium multiplici experimento effectum, omnibus aliis incassum adhibitis in melancholia invenit *Cl. Vir MUTZEL,*

SAL

III. INCIDENT. SALINA. 115

SAL SEGNETTI ex acido tartari, & alcali fo-
dæ crySTALLIFATUM in aqua facillime solvitur, etiam frī-
gida in pulverem redactum; carbonibus ardentibus
inspersum funditur, & ebullit demisso tartari usti odo-
re; in aqua calida soluto, si paucum olei vitrioli af-
fundatur, cremor tartari crySTALLIFATI, & sal mirabile
GLAUBERI obtinentur, BOULDUIC *Acad. des Scien-
ces 1731.*

USUS & dosis præcedentium.

SAL VEGETABILE ex acido tartari, & basi
falis marini, alcali minerali, crySTALLIFATUM, MACQUER,
crySTALLIS parallelepipedis planis, in Gallia multum in
usu: dosis eadem.

TARTARUS SOLUBILIS ex acido tartari, &
sale urinoso conflatus, cum sale secreto GLAUBERI
multam affinitatem habet, facile in aere diffluit, in ipso
spiritu vini solubilis, etiam in igne femi volatilis est.

Aliæ adhuc species tartarorum solubilium aliis factæ,
ex acido tartari & alcali Boracis, LE FEVRE, LEME-
RY *Acad. des Sciences.* Cum calce, creta, ostracoder-
matis calcinatis, non calcinatis, DU HAMEL, BOUL-
DUC, GROSSE. Omnes vero solubiles tartari, facti
crySTALLIS tartari & sale alcalino, omnibus acidis decom-
ponuntur, nequidem acido aceti excepto, & resusci-
tantur crySTALLI tartari, manifesto argumento basi
adoptivæ laxius cohærere acidum tartari, propriæ,
quam nunquam in totum deserit arctius. Ex his intel-
ligitur, hæc salia cum aliis acidis, tamarindis, aceto &c.
nec in mixturis, nec in decoctis præscribi debere, cum
adeo facile decomponentur.

H 2

Hæc

Hac vero facilitate solubiles tartari etiam aceto decomponuntur, ut docetur in *Act. Acad. Scienc. 1733.* & omnium quidem facillime

I.	Tartarus solubilis cum cineribus factus.
II.	- - - cum Creta compositus.
III.	- - - ostrocodermatis non calcinatis.
IV.	- - - cum calce.
V.	- - - ostrocod. calcinatis.
VI.	- - - sale tartari.
VII.	- - - cum soda.
VIII.	- - - cum Borace.

Cæterum sunt etiam ex his, qui in aere liquefcant, ut numero V, VI, *ibidem.*

TINCTURÆ horum *Simplices & Compositæ.*

TINCTURA TARTARI sale tartari, & spiritu vini confans, antacida, aperiens: dosis a guttis decem, ad triginta in vehiculo.

TINCTURA MARTIS TARTARISATA.

TINCTURA ANTIMONII cum liquore nistri fixi vide *antimon.*

MERCURIUS. Varia eius præparata. vide *Sialogoga.*

AQUÆ MEDICATÆ SALINÆ. vide *purgant.*

EX

EX ANIMALIBUS.

FORMICÆ *Off. Entomologorum.* Clāssis Naturalis Insectorum. Ordo Hymenopterorum. *Germ.* Ameisen. *Gallis* Fourmis. *Anglis* Pismire.

FORMICA *thorace compresso, ferrugineo, capite, & abdomine nigris,* contrita odorem penetrantem spirat, examine chemico inter omnia animalia maximam acidi vim largitur HOMBERG. *Acad. des Scienc.* 1712. licet duplex sal habeat, acidum unum, alcalinum aliud, HIERNE.

Unciæ tres formicarum mundarum 1mo. unciam dimidiam liquoris aciduli. 2do unciam dimidiam liquoris pellucidioris, magis acidi. 3^{tio} tres drachmas liquoris clarioris, etiam magis acidi. 4to spiritum minus acidum, cui iam olei, & salis volatilis aliqua pars admixta erat. 5to Sal copiosum in collo retortæ, largiuntur. Oleum æthereum inesse NEUMANN, etiam MARGGRAF, *Acad. de Berlin* 1749. spiritu vini tartarifato solum solubile, phosphorum solvens, non acidum: etiam aliud unguinosum, pressione eliciendum, omni dote aliis oleis pressis simile. Acidum harum sali alcalino mixtum, salem medium constituit. Cæterum formicarum ova fere matura, ut etiam iuniores formicæ acidum non largiuntur NEUMANN.

H 3

USUS